

GRAĐA U SISKU O TITU

Marija Margetić, Historijski arhiv Sisak, Sisak, Rade Končara 21.

Sisak je grad Titove mladosti. To je drug Tito izjavio 1969. god. prilikom posjete Sisku ovim riječima:

»U Sisku, ja sam proveo nekoliko godina svoje mladosti. Te godine ostale su mi u lijepoj uspomeni.«

God. 1907. došao je Josip Broz iz Kumrovca na naukovanje u Sisak. Učio je bravarski zanat u radionici majstora Nikole Karasa do 1910. godine, a u to vrijeme polazio je i završio Šegrtsku školu u Sisku.

O naukovanju Josipa Broza u Sisku svjedoči nekoliko sačuvanih dokumenata i predmeta iz toga vremena.

U Historijskom arhivu u Sisku čuva se dokumentacija Šegrtske škole u Sisku u kojoj se nalazi Glavni imenik za period 1890—1912. godine, gdje je pod tekućim brojem 997 upisan Josip Broz (oca Franje) iz Kumrovca, rođ. 1893. (godina je pogrešno navedena), koji uči zanat kod bravara Nikole Karasa. U školu je primljen 24. II 1907, a otpušten 23. IX 1910. godine.

Među spisima Više pučke škole u Sisku, koja je imala istu pisarnicu sa Šegrtskom školom, nađena su dva spisa u kojima se spominje ime Josipa Broza.

Muzej Sisak, Odjel revolucije s memorijalnom Titovom radionicom, čuva Ispitno izvješće Šegrtske škole u Sisku od 1893—1912. godine, te štampano Godišnje izvješće Više pučke škole u Sisku od 1908—1909. godine (obuhvaća i Šegrtsku školu), u kojima je upisan Josip Broz kao polaznik škole.

Sačuvan je u Muzeju Sisak i nacrt kuće majstora Nikole Karasa iz 1892. god. iz kojeg se vidi veličina bravarske radionice, bila je jedna od većih u Hrvatskoj).

U Titovoj radionici izložena su tri rada Josipa Broza izrađena od željeza u Karasovoj radionici za vrijeme naukovanja. To je dio stubišne ograde u zgradi Kotarskog suda u Sisku, poluga za dizanje vrata nogom, te zidna konsola.

Drug Tito se kasnije vraćao Sisku četiri puta. Prvi put bio je, 1951. godine, 1969. dva puta, i 1975. godine.

Predsjednik Tito 28. VII 1951. posjetio je Željezaru i Rafineriju Sisak. O tome posjetu sačuvano je nekoliko fotografija u Muzeju Sisak, te vijesti u lokalnom listu »Jedinstvo«. Druga dokumentacija o toj posjeti nije za sada pronađena.

Godine 1955. predsjednik FNRJ Josip Broz Tito proglašen je počasnim građaninom Siska. Povelja o izboru Tita za počasnog građanina čuva se u Muzeju Sisak, Odjel revolucije. Sačuvana je u Muzeju i fotokopija pisma Narodnog odbora gradske općine Sisak predsjedniku Republike od 7. VI 1955, u kojem se izražava želja građana da se drug Tito proglasi počasnim građaninom grada Siska, zatim telegram predsjednika Tita Rafineriji u Sisku iz 1954. godine, kojim zahvaljuje kolektivu na upućenim čestitkama za 1. maj, kopija Titova telegrama Vladi Janiću Capu 1979. god. u povodu njegovu 75. rođendana.

U svojoj fotodokumentaciji Odjel revolucije Muzeja Sisak ima fotografije o posjeti Tita Strušcu (Moslavina) 9. V 1960. prilikom puštanja u promet prvog jugoslavenskog naftovoda, koji povezuje naftna polja i Rafineriju Sisak, zatim fotografije Tita u Glini 1952, na Baniji 1967, te u Sisku 1969. i 1975. godine.

U muzeju se čuva i film »Tito na Baniji 1967«, te magnetofonska vrpca snimljena prilikom Titove posjete Sisku i Željezari 1975. godine.

Među fotografijama je pronađena fotografija Povelje o izboru Josipa Broza Tita, predsjednika FNRJ, za počasnog građanina općine Petrinja. Original Povelje nije nađen.

God. 1969. Tito je 20. ožujka iznenada posjetio Sisak. Na proputovanju za Zagreb, samo kilometar prije skretanja s autoputa za Sisak, donio je odluku da posjeti grad. Vijest o Titovu dolasku u Hotel »Panonija« odmah se pročula, tako da su funkcionari općine brzo stigli u hotel, gdje su u razgovoru s Titom proveli 90 minuta. O toj posjeti sačuvane su fotografije i vijesti u štampi. Tada je drug Tito obećao da će službeno posjetiti Sisak, što je i učinio 9. rujna 1969. godine. O toj posjeti sačuvana je dokumentacija.

OK SKH Sisak čuva kompletiranu dokumentaciju o pripremama, dočeku, boravku i ispraćaju druga Tita u Sisku. U dokumentaciji se nalazi kratka informacija o razvoju općine Sisak i općinske organizacije SKH Sisak, te analiza priprema, boravka i ispraćaja druga Tita sastavljena nakon posjete.

Isto tako i Metalurški kombinat »Željezara Sisak« čuva dokumentaciju o Titovoj posjeti Željezari (program boravka, te ostale dokumente u vezi s pripremama i dočekom).

INA — Rafinerija nafte čuva kompletiranu dokumentaciju o boravku druga Tita u Rafineriji, koja sadrži informaciju o INI — Rafineriji nafte te o općini Sisak, zatim magnetofonsku vrpcu na kojoj je snimljena posjeta Rafineriji, te razgovor koji je drug Tito vodio sa sisačkim rukovodiocima i privrednicima u društvenim prostorijama Rafinerije, fotografije, te primjerke štampe koja je pratila Titovu posjetu — »Jedinstvo«, INA — Vjesnik industrije nafte, »Borba«, »Večernji list«, Vjesnik Željezare.

Prilikom te posjete 1969. godine, drug Tito je bio u Muzeju u nekadašnjoj kući majstora Karasa gdje se upisao u Spomen-knjigu i razgovarao s trojicom drugova iz doba naukovanja, o čemu su sačuvane fotografije.

Posjet Titov Sisku 1969. god. opisan je u publikaciji »Tito u Sisku 1969«, koju je izdalo »Jedinstvo«, Novinska i radio-informativna ustanova Sisak. Publikacija ima dosta fotografija.

Posljednji put drug Tito je bio u Sisku 20. IX 1975. godine. Tada je posjetio Metalurški kombinat »Željezara Sisak«, gdje je u svom govoru radnicima između ostalog rekao:

»Radnička klasa mora biti onaj cement koji spaja naše narode i narodnosti u jedinstvenu socijalističku zajednicu Jugoslaviju«.

O toj posjeti druga Tita sačuvana je dokumentacija u Skupštini općine Sisak i Općinskom komitetu SKH Sisak. Sadrži program boravka Tita u Sisku, spisak delegacija za doček i razgovor, zapisnike sa sjednica Odbora za pripremu dočeka, analizu dočeka i ispraćaja, te druge dokumente vezane za pripremu i boravak, Predsjednika i željezari.

Titove posjete Sisku zabilježene su u monografijama: »Željezara Sisak, 1938—1978«, treće izdanje, Sisak, 1978, te INA — Rafinerija nafte Sisak, 1927—1977, Sisak, 1977.

Drug Tito je posjećivao i druga mjesta na području Historijskog arhiva u Sisku. Tako je 6. listopada 1967. posjetio ustaničku Baniju — Glinu, Petrinju, Kostajnicu i Dvor. Na Baniju je drug Tito krenuo iz Topuskog, gdje je 5. listopada vodio razgovor s rukovodiocima SR Hrvatske i svih općina Banije i Korduna. U Glini je posjetio Pamučnu predionicu, a u Petrinji Mesnu industriju »Gavrilović«. Nešto dokumentacije o toj posjeti pronađeno je u Općinskom komitetu SKH Sisak. U istom Komitetu sačuvan je i okvirni program posjete druga Tita Lici i Kordunu te informacija »Ekonomski razvoj Korduna«.

U Općinskom komitetu SKH u Petrinji te u MI »Gavrilović« čuvaju se albumi fotokopija o Titovoj posjeti Baniji i Petrinji. Posjeta Baniji opširno je prikazana u publikaciji »Tito na Baniji 1967«, Sisak 1967, koju je izdala Novinska kuća »Jedinstvo«, Sisak.

U Moslavini je drug Tito bio nekoliko puta: god. 1960. u Strušcu, 1967. u Podgariću prilikom otvaranja spomenika, te u Kutini, iste godine u Čazmi, 1972. ponovo u Čazmi, te u Pletercu u lovu. God. 1972. posjetio je naftonosna polja Žutica.

O svim tim posjetama sačuvane su fotografije u Muzeju Moslavine, te u Narodnom sveučilištu u Ivanić-Gradu.

U Spomenici Osnovne škole Križ zabilježena je posjeta delegacije te škole drugu Titu u Beograd 21. III 1952, u kojoj su bili svi nastavnici, 42 učenika i 8 članova Školskog odbora.

Na području Novske drug Tito je bio dva puta, o čemu svjedoče fotografije u Zavičajnom muzeju Novske.

Svi dokumenti koji svjedoče o Titu nisu do sada pronađeni, pa će se s istraživanjem i dalje nastaviti.